

Міністерство освіти і науки України
Інститут української мови НАН України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СИНТАКСИСУ:
СУЧАСНИЙ СТАН
І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Матеріали Міжнародної наукової конференції,
присвяченої 110-річчю від дня
народження професора Іларіона Слинька

16–17 червня 2022 р.

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 811.161.2'367(08)

A 437

Актуальні проблеми синтаксису : сучасний стан і перспективи дослідження : матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці, 16-17 червня 2022 р.) / за ред. С. Т. Шабат-Савки. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 246 с.

ISBN 978-966-423-718-2

Actual problems of syntax: current status and prospects of research : materials of the International scientific conference dedicated to the 110th anniversary of the birth of Professor Hilarion Slinko (Chernivtsi, June, 16-17, 2022) / resp. ed. S. T. Shabat-Savka. Chernivtsi : Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2022. 246 p.

Редакційна колегія:

Світлана Шабат-Савка, доктор філологічних наук, професор;

Іванна Струк, кандидат філологічних наук, асистент;

Наталія Шатілова, кандидат філологічних наук, асистент.

Тези доповідей надруковано в авторській редакції.

У збірнику представлено матеріали Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження», що відбулася 16–17 червня 2022 р. на філологічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича з нагоди 110-річчя від дня народження професора Іларіона Слинька.

Для науковців, учителів, студентів – усіх, кого цікавлять актуальні питання синтаксичної теорії, аспекти функціонування різнорівневих мовних одиниць у дискурсивно-жанрових формах української мови, проблеми лінгвостилістики та лінгвоперсонології.

The materials of the International Scientific Conference «Actual Syntax Problems: Current Status and Prospects of Research» that was held on June 16–17, 2022 at the Faculty of Philology of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych on the occasion of the 110th anniversary of Professor Hilarion Slinko are presented in this collection.

For scientists, teachers, students – all who are interested in current issues of syntactic theory, aspects of the functioning of multilevel language units in discursive-genre forms of the Ukrainian language, problems of linguistic stylistics and linguistic personology.

ISBN 978-966-423-718-2

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

Олексенко О. Поетика номінативних речень.....	158
Павлик Н. Функційні можливості питальних речень як дискурсивних одиниць в українському епістолярії.....	160
Паладян К. Віршове перенесення як стилістичний елемент поезії Іона Мінулеску.....	162
Попова І. Деякі аспекти типологічної класифікації синтаксичних одиниць.....	164
Попович Н. Підмет з кількісним значенням в українській мові (на матеріалі повісті Ольги Кобилянської «Земля»).....	166
Прийма Л. Синтаксичні структури-англіцизми в сучасній українській мові.....	168
Реуцька Н. Синтаксичні фігури та їхні конструкції у творчості Василя Пачовського (на основі поетичної збірки «Розсипані перли»).....	170
Романченко А. Структура номінативних речень у заголовках прогнозів погоди.....	172
Рошко С. Засоби вираження реальності / ірреальності в порівняльних конструкціях.....	174
Руснак Н. Висловлення-побажання в діалектних текстах буковинських говірок.....	176
Руснак Ю. Прагматичне навантаження окличних речень у гуморесці Ольги Кобилянської «Він і вона».....	178
Семашко Т. Компаративні фразеологічні одиниці: досвід закріплення стереотипних ознак.....	180
Скаб М. Синтаксична інтерпретація українського зверненого мовлення: здобутки та перспективи.....	183
Степаненко М. Семантична й формально-граматична поліфункційність новітніх публіцистично-політичних перифраз.....	185
Степаненко Н. Генітив зі значенням просторовості крізь призму досліджень з історичного синтаксису І. І. Слинька.....	192
Струк І. Синтаксична організація реплік-заперечень у драматичному тексті буковинських письменників.....	195
Сулима О. Валентність процесуальних дієслів у мові та мовленні.....	197

ВИСЛОВЛЕННЯ-ПОБАЖАННЯ В ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТАХ БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРОК

Наталія Руснак

*доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної
української мови Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
n.rusnak@chnu.edu.ua*

До діалектних текстів буковинських говірок входять висловлення-побажання – сталі мовленнєві штампи побажання добра, здоров'я, достатку, які увиразнюють ментальність нації. Висловлення-побажання зазвичай починаються спонукальними частками: *а'би, ко'би, шоб*. Пор.: *'Майстри прихо'дили 'досв'іта / до сх'іт 'сонца поч'і'нати ро'боту // 'перший рас с'тарший 'майстер мо'лиўси і про'сиў благосло'вен'е ў 'Бога на ро'боту // ви'так зач'і'наў приготоў'л'ети к'із'ли та під'валин'е // мо'лоди і 'майстри підпома'гали с'таршому / ни сва'рилиси / а ў вуг'ли к'лали з'б'іж'і / г'рош'і / м'ід / шерс'к' худоби і при'казували за'рубуйуч'і / **а'би в 'хак'і вод'но 'було 'ш'ес'к'е**// (с. Киселиці Путильського р-ну). *А ти'пер 'добре 'жити / ко'би здо'роўл'е* // (с. Кам'янка Глибоцького р-ну).*

До висловлень-побажань нерідко входить слово *Бог*. Побажання може існувати в синкретичній єдності із застереженням: *То так би во'ни ти'пер так би це 'л'уди то'т'і ш'е шо 'жили / шо це ро'били би це ти'пер ў'з'ели це жи'т'е / то най Бог св'і'тий бо'рони // то во'ни би су'б'і ни мог'ли прис'тавити* // (с. Мамаївці Кіцманського р-ну).

Побажання з опорним словом *Бог* відтворюють релігійність нації, мають усталену початкову частину: *шоб Бог по'м'іг..., би Бог даў...* і можуть бути продовженими різноманітними синтаксичними конструкціями, які містять «зміст» побажання: *Ко'ли 'майїш са'дити хл'іп ў п'іч / ди'виси / шоб н'іх'то ни в'іткри'ваў д'вер'і // би'ру ло'пату і кла'ду на 'н'у хл'іп / х'рис'т'у йе'го / шоб Бог по'м'іг 'файний 'в'ійшоў і 'саж'уйу ў са'мий к'і'нец 'печи* // (с. Замостя Вижницького р-ну). *Зас'новували 'хату / зас'новували 'хату і к'лали на вуг'ли / там к'лали г'рош'і / ко'п'і'ки*

/ там / вс'о / вс'о ка'зали / це на бо'гацтво / це на здо'роў'е л'у'дини / це на вес'і'л'е / а'бис 'було вс'о на 'кожному / а'ди / би Бог даў 'кожному йім ўс'о 'добре // (с. Берегомет Вижницького р-ну).

Побажання може мати «скорочену», редуковану форму. Про те, що висловлення становить побажання, свідчать лише спонукальні частка *а'би, ко'би*: *Но а ти'пер ўже по и'накшому / но а'би так 'було // хто йо'го з'нае йак 'може 'бути // (с. Мамаївці Кіцманського р-ну). То вс'о наба'гато 'леьше // а 'зари 'д'екувати 'Богу / ко'би так 'дал'і // (м. Заставна).*

У цих побажаннях відчувається смиренність нації. Націю віками пригноблювали, покоління людей зазнавали бідності, безправності на своїй землі, ці негативні чинники викристалізували смиренність, намагання задовольнитися тим, що є. Ця риса національного характеру зумовлює побажання *а'би так 'було, а'би ни 'г'ірше, ко'би так 'дал'і*.

Побажання як своєрідний мовний інваріант може мати мовленнєві варіанти. Такі мовленнєві побажання супроводжують діалектоносіїв упродовж усього життя. Зазвичай варіативні форми побажань стосуються господарської діяльності. Різноманітність (варіативність) побажань свідчать про добру вдачу – одну з рис національного характеру буковинців, позитивну налаштованість діалектоносіїв. Так, розповідаючи про народження телятка, діалектоносій завершує розповідь побажанням *най жи'йе*, яке становить дієслово з екзистенційним значенням у формі 3-ої ос. одн. наказового способу: *То'ди 'тел'етко би'реси до ко'рови / а'би во'на йо'го поли'зала т'рохи / в'ідоб'рали на'зад / 'дали п'ід ко'рову а'би во'но по'с:ало / на д'ругий т'ретий ден' 'дали 'соску і / най жи'йе // (с. Берегомет Вижницького р-ну).*

Побажання може стосуватися самого мовця, напр., *а'би йак си поро'бити*. До побажання входить спонукальна частка *а'би* прислівник *йак* зі значенням способу дії та дієслово у формі інфінітива, тобто побажання має форму безособового висловлення: *Ко'лис ш'е т'раба 'було ро'бити і в кол'хоз'і / ни лиш 'коло 'хати / а ти'пер лиш 'коло 'хати / то а'би йак си поро'бити // (с. Репуженці Заставнівського р-ну).*

Отож, висловлення-побажання відтворюють особливості ментальності нації.